

BACHELOROPPGAVE
KUNST OG HÅNDVERK
AV
HALVOR SKIFTUN DIGERNES
KERAMIKK
KHIO
2022

Innledning

Mitt kunstneriske virke sidestiller historien og konteksten rundt med objektene i seg selv.

Det handler om håndverket og de materielle objektene som bærer tyngden og historien.

Fjorden

En krukke, en stor krukke, stor nok til å klatre ned i, bratt og dyp, stor nok til å bli lagt merke til når man går inn i et rom, stor som et menneske, stor nok til å ta opp for mye plass.

Den er invaderende.

Jeg har laget en stor krukke.

Historien til krukka har ikke blitt fortalt ennå, tyngden til krukka ligger i det jeg skal påføre den.

Krukken har jeg valgt å kalle Fjorden.

Vi lever i en tid hvor natur og menneske kjemper mot hverandre, det ligger i menneskets natur å utnytte de ressursene vi har. Oslofjorden er et eksempel på dette. Fjorden var på et tidspunkt en av de mest levende og fiskerike fjordene vi hadde her i Norge. Nå er det skjøre økosystemet i ubalanse på grunn av menneskelig påvirkning.

Fjorden (detalj) krukke laget i steingods med askeglasur og begitning. Foto: Halvor Skiftun Digernes, 2022

Sanking av tang og østers, Hvaler. Foto: Halvor Skiftun Digernes ,2021

Jeg har holdt på med dykking og fridykking i en ti års tid og har sett det oftere og oftere. Når du bryter ned under vannskorpa så er det mer eller mindre dødt. Et ørkenlandskap av skjeletter etter skjell, rester fra tareskoger, grumsete grønt algevann. Noe som en gang virket så klart og friskt virker til tider uoversiktlig og ukjent. Man kjenner umiddelbart at det er noen som er i ubalanse, at det er noe som er feil.

Det er mange elementer som spiller inn i denne fortellingen, jeg vil gå inn på noen av dem.

Økosystem i ubalanse, oksygenfattig bunn og invaderende arter

En av mange årsaker til at fjorden sliter er tilførsel av nitrogen, som igjen skaper oksygenfattige omgivelser på bunn. Grunnen til at det er slik skyldes hovedsakelig gjødsel fra

landbruket og kloakk som renner ut i elver langs vårt ganske land, og som til syvende og sist ender opp i fjordene uten å bli ordentlig rensset (Bratli, 2021).

Utover dette så er invaderende arter et voksende problem. Stillehavsøsters ble importert som delikatess til Europa for å dyrkes kommersielt, men den viste fort en evne til å etablere seg utenfor sine tildelte soner. Den ble for første gang observert på Sørlandet i 1980, og siden det har den spredt seg raskt oppover og helt inn i indre Oslofjord. Arten utkonkurrerer blåskjell og andre arter som har sin naturlige opprinnelse her. I tillegg forringer de skarpe skjellene strender og badeopplevelse for mange mennesker (Mæhlum, Sømme , 2021).

Stillehavsøstersen tok også med seg en tangvariant fra de østlige trakter som heter Japansk drivtang. Den japanske drivtangen etablerer seg ofte over og på andre tang- og tarearter, som fører til at de andre artene ikke får nok lys og etterhvert dør.

Drivtangen slipper seg løs på høsten fra sitt rotpunkt og driver videre for igjen å etablere seg på nye kandidater.

Biomassen den skaper i løpet av sesongen synker til slutt ned og legger seg som et teppe over havbunnen og er med på å skape et oksygenfattig miljø for livet der nede (Rueness, 2021).

Stillehavsøsters plukket på Håøya. Foto: Tommy Andressen , 2019

Disse artene og den oksygenfattige atmosfæren i fjorden utgjorde et utgangspunkt for krukken jeg har laget.

Glasuren som bærer krukken

Krukken har først blitt dekket med en engobe-begitning (leiremaling), hvor jeg har blandet inn store mengder pulverisert stillehavsøsters fra Oslofjorden, samt grov sand og stein.

Så er den glasert med en blanding av en stor mengde stillehavsøsters knust til fint pulver, død og rått tang som jeg har brent til aske, en blanding av sand fra forskjellige steder langs Oslofjorden og marin blåleire fra Gamlebyen i Oslo.

Den har så blitt brent i en reduksjonsbrann (en ovnsbrann med oksygenfattig atmosfære) til 1240 grader over flere dager. Ved denne temperaturen fungerer både østersskallene og tangen som smeltekomponenter som gjennom en metamorfosisk prosess transformerer materialene til en dekkende glasur. Blåleiren stabiliserer omdanningen, mens sand smelter ut til glass på grunn av tangen og østersskallene. Den massen legger seg over deler av krukken sin struktur og gjør den mer eller mindre ugjennomtrengelig.

Til slutt kastet jeg på mer sand.

Sanden er uren og inneholder en del skifersten. Skifersten inneholder mye

jern, og dette blør ut i strukturen på grunn av dens lave smeltepunkt. Samtidig skaper sanden

Fjorden (detalj) som viser askeglasuroverflate.
Foto:Halvor Skiftun Digernes 2022.

og steinene som ikke smelter en grov, grønngrå/brun og uregelmessig overflate i samspill med de andre materialene.

Krukken ender opp med å se ut som noe som kunne vært glemt og forlatt, på samme måte som vi har glemt hvor viktig fjorden er for oss.

I tillegg til å lage krukken, har jeg også skrevet en kort komplimenterende tekst. Denne er tenkt som en inngangsport til en betrakter/publikum for å forstå objektet og materialene den er påført.

Fjorden

En krukke om menneske og natur

Bygget stor for å ta plass, formet av hender, grov i strukturen

Dekket med død og rått tang, skylt på land av vær og vind

Marin blåleire fra en tid da alt var is og hav

Stillehavsøsters ryddet på land for å redde våre føtter

Sand fra strendene vi oppsøker om sommeren

Glasert og brent i et oksygenfattig miljø til en nesten ugjennomtrengelig masse

Lukten av hav

Glemt og gjemt

Havets nerve og dybde

Det er naturlig for meg å engasjere meg i bevaring av økosystemet i fjorden. Havet og fjorden er viktig for meg, og jeg har alltid hatt respekt og en stor fascinasjon for livet over og under vann.

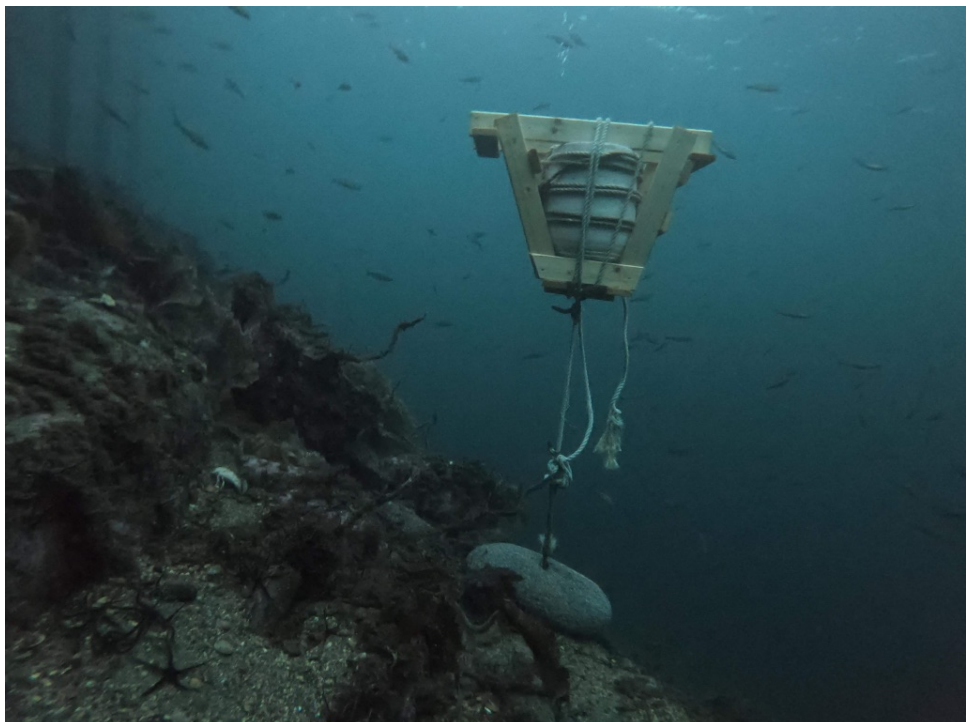
En av barndommens favorittbøker var en billedbok som dokumenterte en av de første turene ned til Titanicvraket som ligger på 3700 meters dybde (Ballard, 1988).

Tidens langsomme påvirkning
stillheten, spenningen og melankolien i det mørke, dype og forlatte landskapet har risset seg inn i mitt minne.

Jeg frykter havet, kreftene det bærer på og dypet, men jeg har alltid oppsøkt det. Jeg har jobbet både som kongekrabbefisker i Finnmark under vinterstormer, og brukt dykking som en måte å høste tang og østers. Jeg har også et

pågående kunstprosjekt på Træna hvor jeg har plassert keramiske objekter i sjøen, som tiden og havet skal få satt sine spor i før de stilles ut om noen år.

Det er alltid med et gufs jeg tenker på dypet, på mørket, på stillheten, det ukjente der nede. Sjøen er det eneste som kan gi meg en umiddelbar dødsangst, men også et sted som kan gi en fullkommen ro, samtidig er den full av liv og energi.

Krukke fra pågående prosjekt «In nature's deep» på Træna hvor jeg og en undervannsarkeolog har lagt objekter i sjøen for å bli påvirket av havets tid og natur.

Foto: Anders Budde, 2021

Kunstens evne til å påvirke og engasjere

Jeg har vært i kontakt med både Havforskningsinstituttet og Norsk institutt for vannforskning (NIVA). Jeg har også hatt lengre samtaler med Elin T. Sørensen, kunstner og vannskapsarkitekt i Urbant HAV med doktorgrad i marin landsskapsarkitektur fra NMUB, og marinbiolog Jon Funderud. Alle forteller den samme historien. Oslofjorden har store miljømessige utfordringer og noe må skje snart før det er for sent. Det er fremdeles håp, men det krever en innsats og en forståelse hos flere for situasjonen vi er i.

Det er behov for å skape engasjement hos så mange som mulig.

Mye av menneskets engasjement rundt samfunnsspørsmål og -utfordringer spinner ut fra følelser vi har ovenfor et spesifikt sted, handling, politikk, folkegruppe osv. Det er en grense for hvor stort engasjement faktakunnskap kan frembringe i oss.

Følelser ligger dypere enn pragmatisk tenkning.

Gjennom kunsten har man mulighet til å engasjere ut ifra et emosjonelt ståsted og et visuelt språk. På den måten kan man kanskje påvirke og engasjere mennesker på en mer gjennomgripende måte (Sørensen, 2020).

Man vekker minner gjennom kunsten og man skaper følelser. Slik håper jeg at verkene mine kan fungere som en form for materiell kunnskapsproduksjon, da spesielt sett gjennom nymaterialismens teoretiske tanker.

«Den nymaterialistiske teorien påpeker at materialet kunsten er laget av har sin egen virkning som ikke ideene som også omgir verket nødvendigvis kan subsumere og underlegge. Kunsten produserer sin egen form for kunnskap. Materialenes «språk» gis plass, nettopp for å ikke videreføre dualismen som jo nettopp skiller det erfarende subjekt fra objektet.

Objektet i nymaterialismens tenkning forstås som sidestilt og er ikke underlagt det erfarende subjektet. Teorien vektlegger at objektet innehar sin egen erfaring, sin egen tid og historie som eksisterer uavhengig av subjektet.» (Iversen, Rød & Ulekleiv, 2019)

I dette prosjektet har jeg latt naturen virke inn på det estetiske uttrykket. Jeg visste på forhånd hvordan kombinasjonen av råstoffer kunne spille seg ut pga tidligere prosjekter hvor jeg har

jobbet med både tangaske og østersskall. Men jeg har latt så mye som mulig være opp til objektet og materiene gjennom naturens premisser i samspill med mine metoder.

En kan ikke konkurrere med naturen som har hatt millioner av år på å utvikle sine former og farger. Men man kan spille på lag for å skape noe nytt, som kan fremheve naturens egenskaper og kvaliteter, samt gjøre andre bevisste på alt vi har, men som gradvis kan

forsvinne hvis vi ikke ivaretar den på en ny måte.

For min del håper jeg å kunne engasjere gjennom prosessen og historien både materialene og objektet bærer med seg. Uttrykket som materialene og objektet selv har vært med å definere og fortelle.

Krukken er påvirket og skapt av de samme elementene som fjorden vår er påvirket av.

Gjennom stillehavsosters og tang, samt gjennom den oksygenfattede brenningen (reduksjonsbrenningen) som fører til at artene brer seg over og dekker alle flater.

Gjennom det grove uttrykket jeg har skapt forsøker jeg som tidligere nevnt å gi et inntrykk av at dette er noe som har ligget på sjøen i mange hundre år.

Tang som har blitt skylt på land av vær og vind,
Huk. Foto: Audun Haga ,2022

kan man ikke unngå å måtte forholde seg til den rent fysisk. Den er på et vis invaderende på samme vis som noen av artene den er dekket med.

På grunn av krukkenes størrelse

Når «Fjorden» skal stilles ut kommer jeg til å spraye den med et uttrekk i fjordvann og alkohol av Japansk drivtang som er en av flere arter som er med på å skape ubalanse i Fjorden. Alkohol fordamper, men lukten av sjø og saltene vil sitte igjen på krukken. Når man er nære nok vil man lukte det. Jeg vil at beskueren også skal kunne ta på krukka, så de potensielt skal kunne lukte tangen på sine egne hender.

Fjorden.Steingodskrukke 1,70m høy, 0,7m bred med begitning & askeglasur. Foto: Halvor Skiftun Digernes, 2022.

gamle amforaer som hadde blitt funnet i skipsvrak og som fremdeles var tette og holdt på lukter og smaker fra en annen tid. Både onggien og den mer vestlige amforaen har lange tradisjoner som fermenterings- og konserveringsbeholdere for mat og drikke. Så det er et rent funksjonelt objekt i sin historiske kontekst.

Noe av det som minner meg mest om havet er lukten av fersk og rått tang som har blitt skylt på land. Da er jeg personlig umiddelbart rett ved havet.

Lukt er den av våre sanser som har sterkest kobling opp mot vårt minnesenter i hjernen, så ved å lukte tang/hav vil man lettere kunne se for seg havet i krukken. På den måten kan man koble seg emosjonelt opp mot innholdet den bærer.

(Kaste, 2021)

Form, håndverk og funksjon

Formen er inspirert av den koreanske Onggikrukken, samt av gamle historiske krukker og amforaer fra Sør-Europa. En av

de første keramiske objektene som fascinerte meg var akkurat

I vår samtids konteksten er krukken et kunstobjekt, men også fremdeles en beholder. Den bærer en annen form for materie på utsiden, den bærer historien jeg vil fortelle og den bærer et håndverk.

Det krever tid og materialitetsforståelse å lage store former. Man må tenke stort fra tidlig i prosessen, det tar tid å bli trygg på pølseteknikk. Leiren krever tålmodighet for at den skal tåle den nye vekten som påføres. Samtidig skal man være effektivt nok til at man får en jevn tørking, slik at det store objektet ikke sprekker. Det krever også tid og kunnskap å utvikle egne glasurer som nesten utelukkende er produsert av råstoff man har hentet og foredlet selv. For meg ligger den største verdien av denne krukka i mine hender og erfaring. Jeg har siden jeg begynte på Kunsthøgskolen i Oslo hatt et ønske om å

Påføring av østersskall begitning, foto: Audun Haga , 2022

prøve ut og jobbe med de fleste tradisjonelle metodene innenfor keramikk for å bygge opp min egen håndverksmessige tekniske forståelse. Grunnen til det er for å etterhvert kunne komme til et punkt der jeg kan jobbe selvsikkert og intuitivt innenfor mitt medium. Jeg føler et ansvar ovenfor fremtidige norske keramikere i forhold til at vi alle er med og bidrar inn med den kunnskap og engasjement vi klarer å tilegne oss.

Samskapning

For meg er det viktigste med prosjektene mine evnen til å skape noe sammen med andre.

Det er viktig å etablere plattformer hvor man sammen gjør et verk, eller en sak sterkere og mer meningsfull. Slik kan man også skape en større kontaktflate for hvor langt ut noe kan nå. Min indre drivkraft ligger like mye i andre mennesker som i meg selv. Hvis jeg ser at jeg kan skape en energi og et engasjement for en sak som jeg synes fortjener fokus så er mye av mitt ønske oppfylt. Jeg får energi av å engasjere andre, men også gjennom å oppsøke andre som kanskje har et enda mer engasjert forhold til det jeg velger å gå inn i. Jeg vil bare at ideen og tankene skal realiseres, jeg har ingen behov for å eie dem. Det viktigste er at de blir hørt og blir til.

Drivkraftens eksistens

Prosess, Ballmill, knusing av Blåleire til fint pulver. Foto: Halvor Digernes, 2022

Engasjere og formidle, bilde fra da jeg var festivalkunstner under Velvær på Selvær. Foto: Mathias Tjønn, 2021

Noe har vært tapt og blitt funnet

Noe har levd et liv og blitt gitt videre

Historiene og de emosjonelle verdiene følger med.

Noe blir laget for å bære en historie og for å få tyngde.

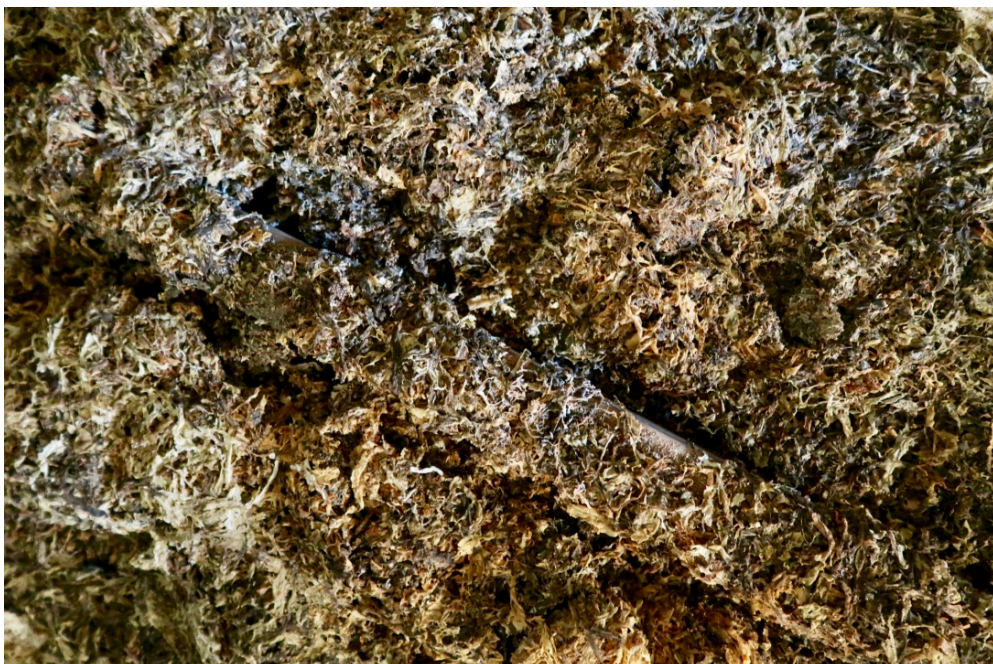
Historien bak like viktig som objektet.

Det handler om naturen, samarbeid, opplevelser og historiefortelling.

Jeg vil vekke engasjement og interesse ved å skape objekter som kobles til verden vi lever i.

Materialene som bestemte uttrykket på glasuren til «Fjorden». Blåleire, østerskall knust til fint pulver, tang og sand ,foto: Halvor Digernes 2022

Brent tang, klar for å knuses og blandes inn i sitt livs siste tilholdssted, fjordenglasuren, foto: Halvor Digernes, 2022

Referanseliste:

Jon Lasse Bratli , 2021, Miljødirektoratet

Vi slipper ut at for mye nitrogen i ytre Oslofjord

<https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2021/juni-2021/vi-slipper-utaltfor-myenitrogeniytre-oslofjord/>

Hentet 20.03.22

Lars Mæhlum og Lauritz S Sømme, 2021, Det store norske leksikon

Stillehavsøsters

<https://snl.no/stillehavsøsters>

Hentet 20.03.22

Torunn Slettemark Hovden, 2017, Forskning.no ved NIVA

Stillehavsøstersen sprer seg kraftig i Oslofjorden

<https://forskning.no/niva-havforskning-partner/stillehavsostersen-sprer-seg-kraftig-i-oslofjorden/345062>

Hentet 05.04.22

Guri Sogn Rueness, 2021, Det store norske leksikon

Japansk drivtang

https://snl.no/japansk_drivtang

Hentet 24.03.22

Ballard, D. R.(1988). *Mysteriet Titanic. Hvordan verdens største skipsvrak ble funnet.*

Aventura forlag

Elin T. Sørensen (2020). *Multispecies Neighbourhoods in Urban Sea Areas*. Doctoral Thesis

2020:38, accepted version. Norwegian University of Life Sciences NMBU, p. 220.

Trude S.Iversen, Arve Rød og Line Ulekleiv, 2019, Koro

Materialets tale

https://koro.no/content/uploads/2019/03/Materialets-tale__lav.pdf

side 24- 25

Hentet 20.03.22

Anders Moen Kaste, 2021, forskning.no

Hva skjer i hjernen når lukter gir oss sterke minner

<https://forskning.no/naturvitenskap/hva-skjer-i-hjernen-nar-lukter-gir-oss-sterke-minner/1831073>

Hentet 20.03.22